

Personatges de llegenda

XULIO RICARDO TRIGO

NARRATIVA

Assumpció Cantalozella, *Corpus de sang*. Premi Pere Calders PROA. Barcelona, 2004.

La proliferació de novetats editorials i els nombrosos títols que porten al darrere l'ètica de *novella històrica* ens poden fer pensar que el gènere travessa un moment dolç, i que aquesta circumstància s'hauria de traduir en grans obres capaces de commoure la nostra sensibilitat lectora. La realitat, però, ens ensenya que la remor excessiva ens du poc més que soroll i pàgines d'escuma.

Per tot això ens sembla important destacar que les excepcions vénen acompanyades de petites sorpreses. No es pot dubtar de la qualitat dels llibres d'Assumpció Cantalozella. Al llarg de la seva trajectòria ha deixat mostres sobrades de capacitat narrativa, tot i que potser s'han intensificat a partir de les últimes obres, com ara *La pluja d'estels* (2001) i *El falcó del comte* (2003), en què, de cop i volta, sembla dominar del tot els seus mons, que de vegades havien quedat una mica llastats pel sentit del risc inherent a l'autora. Cantalozella practica una escriptura de gran força expressiva,

que no defuig endinsar-se per territoris difícils, una literatura que es nodreix de grans personatges, arma fonamental en les seves obres. Potser per això, la pràctica de la narrativa històrica, amb fets i personatges que necessiten transcendir el seu entorn, esdevé encoratjadora i lluminosa.

El millor exemple d'aquestes paraules és la lectura de *Corpus de sang*, que va merèixer l'últim premi Pere Calders. La novel·la pren com a punt de partida la revolta dels sega-

dors del 1640 a Barcelona, provocada sobretot pels abusos dels soldats espanyols instal·lats a Catalunya arran de la Guerra dels Trenta Anys. Aquesta revolta, més coneguda com a Corpus de Sang, s'inscriu dins dels aixecaments populars que van tenir lloc a Europa durant el segle XVII. Però si aquest és el motiu, ben contrastat en tot moment atesa la lectura oberta i independent que Cantalozella fa de la història, aviat ens adonem que la novel·la pren

camins inèdits per la particular creació dels personatges, sobretot d'un immens Pau Claris, sens dubte la millor creació de l'autora en aquest camp. *Corpus de sang* també destaca per una construcció d'aparença complexa que, a poc a poc, ens convenç de la seva oportunitat. I és que el gran nombre de situacions de gran transcendència històrica ens arriben amb facilitat, gràcies a l'aproximació a la intimitat dels fets que se'ns hi ofereixen. En aquest sentit,

s'entén que Cantalozella hauria estat una excel·lent historiadora –a la manera de Georges Duby i els seus seguidors, sempre a la recerca de les veritats amagades a la vida quotidiana–, però per sort ha triat el camí de la novel·la.

MIRADA CINEMATogrÀFICA

Com a fresc històric que pren forma a partir del més quotidià, *Corpus de sang* adopta una mirada molt cinematogràfica. Això convé als motius últims de Cantalozella. Preocupada per l'estudi de les relacions de poder, ens hi presenta una gran riquesa de plantejaments. Potser té raó l'autora quan diu que el novel·lista té un gran avantatge sobre els historiadors, aquesta capacitat per a situar-se dins la pell del personatge. En tot moment es veu amb claredat que la novel·la ha tingut un llarg procés de gestació, que l'escriptora ha viscut molt de temps al segle XVII, i que la seva identificació no sols abasta personatges de gran fusta històrica com ara Pau Claris, sinó també la gran creació de La Munda, un personatge d'una peça capaç de connectar el lector amb l'altra part en joc, és a dir la dels pagesos que albergaven les tropes espanyoles.

Si a tot això hi afegim que una delicada trama d'intriga recorre tot el llibre, només podem dir que *Corpus de sang* és altament recomanable, fins i tot per a aquells lectors que no tenen per costum freqüentar la novel·la històrica. Assumpció Cantalozella demostra que se l'ha de prendre molt seriosament a l'hora de fer recompte de la millor narrativa catalana actual.

ASSUMPCIÓ CANTALozELLA HA GUANYAT L'ÚLTIMA EDICIÓ DEL PREMI PERE CALDERS

PERE VIRGILI

Del centre impenetrable de les coses

POESIA

Fiama Hasse Pais Brandão, *Amor pels llibres*. Traducció de Jordi Domènech. CAFÈ CENTRAL I EUMO EDITORIAL. Vic, 2004.

D'entre les col·leccions dedicades en aquests moments a la poesia, *Jardins de Samarcanda*, dirigida per Antoni Clapés, Miquel Tuneu i Víctor Sanyol, destaca per diverses raons: entre d'altres, la combinació de rigor i heterodòxia, l'alternança d'autors catalans i traduïts, i l'exploració de tendències poc conegudes i transitades de la lírica del nostre temps. Fiama Hasse Pais Brandão és una poeta portuguesa, nascuda a Lisboa el 1938 i que es va donar a conèixer als anys 60 en el si del moviment Poesia 61, que no havia estat fins ara traduïda al català –i sí en canvi a l'anglès, el francès, l'alemany, l'italià, el suec i el serbo-croata–. Traductora ella mateixa de Brecht,

Artaud i Novalis, ens arriba ara a través de la que va ser l'última versió feta per Jordi Domènech Soteras –i que Joaquim Sala-Sanahuja ha revisat–. Domènech, poeta sabadellenc mort recentment de manera inesperada, i especialitzat en poesia italiana, gallega i portuguesa, imprimí sempre a la seva obra un marcat caràcter heterodox, i no és estrany, doncs, que els autors que va traduir participessin d'un tarannà poètic similar.

D'entrada, crida l'atenció en la present mostra –els poemes de la qual van ser triats expressament per l'autora– la divisió en dues parts molt clarament diferenciades: es podria dir, per simplificar, que, mentre els poemes de la primera giren a l'entorn de la relació entre vida i literatura, els de la segona, titulada *Naturaleza paral·lela*, se centren en la contemplació de la natura. Ni l'una ni l'altra tenen res a veure, però, amb els tòpics i els convencionalismes habituals: la primera explora, a través de

JOSEP MARIA RIPOLL

referències culturals i en un subtil to irònic, tot un univers de contradiccions i de limitacions inherents als actes de la lectura i l'escriptura. La segona consta de poemes d'aparença prosaica i fragmentada, que escapcen abruptament frases i paraules a final de vers i que exploren la relació entre el qui contempla i allò contemplat, des del distanciament en l'actitud i a través de la sobrietat i la simplicitat expressives.

ENTRE LLIBRE I VIDA

En el primer cas, la separació entre llibre i vida ja apareix amb ironia en el primer poema, *Ausiàs calcinat*, en què un Ausiàs March hipotèticament visible “causaria terror / als exaletes”; com també en el segon, *Esmorzar a l'herba*, que ens diu com “on hi ha el Poeta / el llibre fingeix”. Però allà on es fa més evident la ironia de l'autora és en el conjunt de poemes que conformen la petita suite *La veu de la granota*, en la visió desmitificadora que dona dels exegetes, dels crítics

i fins i tot dels mateixos poetes (“Essent com aquella granota poètica / que envejà el toro / i va rebentar de finiment”).

Pel que fa a la segona part, se centra en la recreació dels elements naturals per tal que el poema vagi més enllà de la simple descripció i intenti aproximar-se a l'essència de la naturalesa mateixa. No ens trobem, doncs, amb una poesia purament contemplativa, extasiada davant de l'espectacle de l'entorn, sinó amb una recreació precisa, desapassionada i antiromàntica dels elements naturals a través de la paraula i el vers. Per una banda, assistim doncs a una voluntat d'identificació, gairebé de fusió, amb el paisatge (“No sortiré del paisatge sinó durant moments / breus de l'intel·lecte. / Ni mai no sabré / on hi va haver el límit”); per l'altra, però, la poeta crea, amb actitud analítica i voluntat de transparència, una distància implícita, potser perquè sap que tot amaga un “centre impenetrable” –si citem l'últim

vers del poema *Cases*, que tanca el recull–. En certa manera, aquesta segona part pot fer pensar en el Francis Ponge de *Le parti pris des choses*, sobre el qual Josep Carner deixà escrit: “Francis Ponge voldria, amb mots, uns mots necessàriament humans, no tan sols expressar les coses, ans fer-ho tal com elles ho farien si no fossin immòbils i mudes”. És significatiu que Fiama Hasse sigui autora d'un poema –no inclòs en el present volum– titulat *La veu de les coses*.

Aquesta no és, doncs, una poesia fàcil ni evident, com no ho és la immensa majoria de la poesia contemporània; curiosament, però, s'hi expressa un desig constant d'harmonia entre vida i poesia a la primera part, i entre exterior i interior a la segona, que se saben inabastables. En aquest anhel insatisfet d'harmonia, i en la mirada irònica que sovint provoca la consciència mateixa de la insatisfacció, trobem un eix important de l'obra de Fiama Hasse Pais Brandão, una autora d'un gran interès que valia la pena fer descobrir als lectors catalans de poesia.